
Blokkert bistand

LEDER

RAGNHILD ØRSTAVIK

ragnild.orstavik@tidsskriftet.no

Ragnild Ørstavik er assisterende sjefredaktør i Tidsskriftet. Hun er dr.med. og har en bistilling som seniorforsker ved Folkehelseinstituttet.

Mens markeringen av 8. mars fyller 50 år, fører politiske endringer i USA til at kvinner verden over igjen mister livsviktige helsetjenester.

Foto: Einar Nilsen

Få uker inn i sin nye presidentperiode har Donald Trump klart å filleriste de fleste av systemene som opprettholder USAs engasjement for helsefremmende arbeid i og utenfor landets grenser: Han har varslet utmelding fra WHO, begrenset aktivitetene til USAs smittevern- og helseforskningsinstitutter, sensurert forskere og truet med å legge ned USAs største bistandsorganisasjon – USAID [\(1\)](#). For å nevne noe. Kanskje vil noen av de mest ekstreme utspillene stoppes i retten. Kanskje er taktikken å lede oppmerksomheten mot tilsynelatende elleville tiltak, slik at andre endringer kan gjennomføres i ro og fred.

«Hjelparbeiderne følte seg kneblet fordi de ikke kunne snakke om eller henvise til abort»

For eksempel å reaktivere Mexico City-regelen, noe Trump gjorde allerede fire dager inn i presidentperioden (2). Regelen forbyr bruk av offentlige bistandsmidler til å støtte organisasjoner som tilbyr eller henviser til abort. Den ble innført allerede i 1984 av daværende president Ronald Reagan på et møte i Mexico City. Forbudet gjelder også når gjennomføringen av aborten ikke finansieres av amerikanske midler (det er forbudt gjennom en annen lov). Derfor ble regelen etter hvert kalt *The Global Gag Rule*: Hjelpearbeiderne følte seg kneblet fordi de ikke kunne snakke om eller henviser til abort (2, 3).

Senere har demokratiske presidenter regelmessig opphevet regelen ved innsettelse, mens republikanske presidenter har reaktivert den (3). Men da Trump ble president første gang, utvidet han ordningen. Tidligere gjaldt den kun for organisasjoner som arbeidet med familieplanlegging og som fikk penger fra (det nå truede) USAID. Fra 2017 ble *alle* amerikanske hjelpeorganisasjoner innlemmet, uansett finansiering, og uansett hva deres primære formål var. Organisasjonene skulle ikke engang kunne samarbeide med personer eller institusjoner som tilbød aborter. Dermed rammet regelen også bistand primært rettet mot aids, tuberkulose, malaria eller barnevaksinasjon (3). Summen av bistandsmidler omfattet av begrensingen økte fra omkring 600 millioner dollar i løpet av en republikansk presidentperiode i tiden før Trump hadde makten sist, til omkring 7,2 milliarder dollar i hans forrige periode (3, 4).

«Problemet er at regelen fører til flere aborter, at uklarheter og stadige endringer fører til forvirring og at regelverket tolkes strengere enn det er»

Det er ikke uvanlig med betingelser knyttet til bistandsmidler. Det gjør Norge også: Vi forlanger en garanti for at prosjektene vi støtter ikke bidrar til korrupsjon, at menneskerettighetene overholdes og at prosjektene skal bidra til likestilling og å styrke kvinners rettigheter (5). Dette er ukontroversielt for oss. I Trumps presidentordre om Mexico City-regelen nevnes både abort og tvangssterilisering (6). Det siste har selvsagt ikke fått noen negativ oppmerksomhet. For noen kan abort være like etisk vanskelig som å bli sterilisert mot sin vilje. Problemet her er imidlertid at regelen fører til *flere* aborter, at uklarheter og stadige endringer fører til forvirring og at regelverket tolkes strengere enn det er.

Allerede før Trump ble president i 2017, viste en studie høyere forekomst av aborter i flere land sør for Sahara i periodene Mexico City-regelen var aktivert. Dette er land som ble særlig påvirket av regelen. Forskerne fant også nedgang i bruken av moderne prevensjonsmidler, trolig en konsekvens av bistand som ble stoppet (7). Senere studier fra flere land har vist samme tendens (4). Samtidig overtolkes Mexico City-regelen. I mange bistandsorganisasjoner er man så redde for å miste finansieringen at de som arbeider der, ikke tør å svare pasienter som spør om abort, henviser til abort hvis graviditeten er et resultat av voldtekt eller incest, eller yte nødvendig helsehjelp til kvinner som allerede har gjennomgått en abort. Alt dette er tillat selv når Mexico City-regelen er aktivert (8).

«Én av tre kvinner i verden lever i et land som berøres av Mexico City-regelen»

Noen organisasjoner har valgt å takke nei til bistand betinget av Mexico City-regelen. I BMJ har lederen for den afrikanske organisasjonen *MSI Reproductive Choices*, legen Carole Sekimpi, skrevet om hvordan dette standpunktet rammet helsehjelp på Madagaskar. Klinikker måtte stenge og tilbud kuttet, og organisasjonen anslår at inntil 20 000 kvinner døde, mennesker som ellers kunne vært reddet (8).

Én av tre kvinner i verden lever i et land som berøres av Mexico City-regelen (8). Sekimpi skriver at hjelpeorganisasjonene fremover må gjøre seg mindre avhengige av amerikanske midler (8). Det betyr at andre land, slik som Norge, må yte mer. Sist Trump reaktiverte regelen, bidro vi med 10 millioner dollar til et internasjonalt initiativ – SheDecides - som skulle demme opp for tapet (9). Mye tyder på at det kan bli behov for betydelig mer i tiden fremover.

REFERENCES

1. The Lancet. American chaos: standing up for health and medicine. *Lancet* 2025; 405: 439. [PubMed][CrossRef]
2. Sherman C. Trump signs order to reinstate 'global gag rule' on abortion aid. *The Guardian* 25.1.2025. <https://www.theguardian.com/us-news/2025/jan/24/trump-order-abortion> Lest 13.2.2025.
3. Moss K, Kates J. Global Health Policy. The Mexico City Policy: an explainer. <https://www.kff.org/global-health-policy/issue-brief/the-mexico-city-policy-an-explainer/#footnote-643131-2> Lest 13.2.2025.
4. Kates J, Moss K. Global Health Policy. Impact of the Mexico City Policy. <https://www.kff.org/global-health-policy/issue-brief/impact-of-the-mexico-city-policy-literature-review/> Lest 13.2.2025.
5. Regjeringen.no Tverrgående hensyn i utviklingspolitikken. https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/utviklingssamarbeid/innsiktssaker/tverrgaaende_hensyn/id2526692 Lest 13.2.2025.
6. The White House. Memorandum for the Secretary of State, the Secretary of Defense, the Secretary of Health and Human Services, the Administrator of the United States for International Development. https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/memorandum-for-the-secretary-of-state-the-secretary-of-defense-the-secretary-of-health-and-human-services-the-administrator-of-the-united-states-for-international-development/?utm_source=chatgpt.com Lest 13.2.2025.
7. Brooks N, Bendavid E, Miller G. USA aid policy and induced abortion in sub-Saharan Africa: an analysis of the Mexico City Policy. *Lancet Glob Health* 2019; 7: e1046–53. [PubMed][CrossRef]

8. Sekimpi C. Trump's global gag rule on abortion care will damage women's health, rights, and futures. *BMJ* 2025; 388: r173. [PubMed][CrossRef]
 9. Rankin J. Countries pledge millions to plug hole left by US 'global gag rule'. *The Guardian* 2.3.2017. [https://www.theguardian.com/global-development/2017/mar/02/countries-to-join-forces-to-raise-funds--safe-abortions-trump-order-conference-global-gag-rule?](https://www.theguardian.com/global-development/2017/mar/02/countries-to-join-forces-to-raise-funds--safe-abortions-trump-order-conference-global-gag-rule?utm_source=chatgpt.com)
utm_source=chatgpt.com Lest 13.2.2025.
-

Publisert: 3. mars 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0124

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 4. juni 2026.